

- ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/sitnik-o-yu-rozvitok-personalu-yak.-konkurentospromozhnosti-pidpriemstva/>.
6. Слинков В.Н. Персонал и его менеджмент: практические рекомендации / В.Н. Слинков. – К.: КНТ, 2007. – 476 с.
7. Унікальні моделі корпоративного навчання і розвитку персоналу. Дослідження Львівської бізнес-школи УКУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.management.com.ua/tend/unique_models.pdf.

УДК 336.027

Шапуров О.О.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Запорізької державної інженерної академії

Король С.А.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Запорізької державної інженерної академії

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті розкрито сутність фінансового механізму державної підтримки інноваційного розвитку як напряму окремої сфери державних фінансів. У роботі детально розглянуто фінансові механізми державної підтримки інноваційної діяльності країн-лідерів та систематизовано основні фінансові інструменти. Сформовано комплекс фінансових інструментів та важелів державної підтримки інноваційної діяльності, заснованих на досвіді промислово розвинених країн.

Ключові слова: фінансування, пільгове кредитування, дотації, субсидії, інновації.

Шапуров А.А., Король С.А. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИНАНСОВОГО МЕХАНИЗМА ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье раскрыта сущность финансового механизма государственной поддержки инновационного развития как направления отдельной сферы государственных финансов. В работе подробно рассмотрены финансовые механизмы государственной поддержки инновационной деятельности стран-лидеров и систематизированы основные финансовые инструменты. Сформирован комплекс финансовых инструментов и рычагов государственной поддержки инновационной деятельности, основанных на опыте промышленно развитых стран.

Ключевые слова: финансирование, льготное кредитование, дотации, субсидии, инновации.

Shapurov O.O., Korol S.A. IMPROVEMENT OF THE FINANCIAL MECHANISM OF STATE SUPPORT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF INDUSTRY

The article reveals the essence of the financial mechanism of state support of innovative development. In the work considered in detail the financial mechanisms of state support of innovative activity of the countries leaders and systematizes the main financial instruments. Financial instruments and tools of state support of innovative activity generated complex.

Keywords: financing, concessional lending, grants, subsidies, innovation.

Постановка проблеми. У сучасних тенденціях глобального розвитку економіки відбувається складний за своєю природою перехід від індустріального технологічного устрою до постіндустріального, в якому домінуючу роль стрімкого зростання беруть на себе новації, які дифузійно перетворюються на перодові інновації.

З урахуванням світових тенденцій перед країною постало питання трансформації сучасних можливостей у результати науково-технічного розвитку. Але беручи до уваги кризові процеси сучасності, існує певний розрив між практикою прискорених змін і науковим забезпеченням цих процесів. У першу чергу це стосується державної підтримки інноваційного розвитку та механізму її реалізації. Покажемо в визначеному питанні є досвід промислово розвинених країн, окремі аспекти якого, на думку авторів, можна використовувати в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні категорії фінансового механізму та його складові розкрито у працях В. Базилевича, В. Геєця, Г. Кірейцева, В. Опаріна. Питання розвитку теорії та практики державної фінансової підтримки інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств досліджу-

вали у своїх працях зарубіжні вчені: Ю. Бріггем, К. Ерроу, М. Міллер, Ф. Модільяні, Й. Шумпетер. Вагомий внесок у дослідження питань фінансового забезпечення інвестиційної діяльності зробили вітчизняні вчені Ю. Бажал, Т. Васильєва, Л. Гриценко, Л. Борщ, С. Ілляшенко, М. Крупка, А. Кузнецова, Л. Нейкова, С. Онишко, А. Пересада, В. Федоренко, Л. Федулова.

Водночас, незважаючи на достатню широту дослідження проблематики інноваційного розвитку, залишається низка питань, що потребують подальшого дослідження, зокрема щодо удосконалення фінансового механізму державної підтримки інноваційного розвитку промисловості.

Для систематизації досліджень учених нами поставлені такі завдання:

- розкриття сутності фінансового механізму державної підтримки інноваційного розвитку як напряму окремої сфери державних фінансів;
- дослідження стану фінансової підтримки державою інноваційного розвитку промислових підприємств;
- систематизація позитивних сторін фінансових механізмів державної підтримки інноваційного розвитку країн лідерів у фінансуванні інновацій;

– формування пропозицій по удосконаленню фінансового механізму державної підтримки інноваційного розвитку промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «механізм» означає сукупність складових цілого, які, взаємодіючи, служать для передачі і перетворення руху на кожному етапі та забезпечують рух системи у визначеному напрямі.

Г. Кірейцев розглядає це поняття у контексті діяльності підприємницьких структур. Він зазначає, що фінансовий механізм – це сукупність методів реалізації економічних інтересів шляхом фінансового впливу на соціально-економічний розвиток підприємства [1, с. 245].

В. Опарін розглядає поняття «фінансовий механізм» більш широко і зазначає, що фінансовий механізм – це сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства [8, с. 132].

В. Базилевич та Л. Баластрик пропонують таке визначення: «Фінансовий механізм – це сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави у процесі створення й використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, господарських суб'єктів і населення» [2, с. 45].

Формування та функціонування фінансового механізму відбуваються в різних сферах фінансів. Саме тому науковці досліджують фінансовий механізм страхування, фінансовий механізм суб'єктів підприємницької діяльності, фінансовий механізм державних підприємств, механізм функціонування державних фінансів тощо.

У нашому випадку розглядається фінансовий механізм державної підтримки інноваційної діяльності промислових підприємств.

З точки зору авторів, фінансовий механізм державної підтримки інноваційної діяльності – це система форм, методів, інструментів та важелів державного регулювання розвитку найбільш важливих складових інноваційного потенціалу країни з метою ефективного розвитку національної економіки в сучасних інтеграційних умовах функціонування.

Для подальшого удосконалення фінансового механізму державної підтримки інноваційної діяльності нам необхідно визначити основні його складові.

На наш погляд, основними складовими фінансового механізму державної підтримки інноваційної діяльності є: джерела фінансового забезпечення (самофінансування, кредитування та бюджетне фінансування) та модель фінансового регулювання (методи, фінансові інструменти та важелі).

З точки зору діючого законодавства [3, с. 2], фінансування інноваційної діяльності країни поділяється на кошти держбюджету України, кошти місцевих бюджетів та бюджет Автономної Республіки Крим, кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ, внески та запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності, кошти (інновації) фізичних та юридичних осіб, інші джерела, які не заборонені законодавством України.

Суб'єктам інноваційної діяльності України для виконання ними інноваційних проектів може бути надана фінансова підтримка шляхом:

– повного безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів;

– часткового (до 50%) безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту і (або) інших суб'єктів інноваційної діяльності;

– повної чи часткової компенсації (за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів) відсотків, сплачених суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів;

– надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів;

– майнового страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків відповідно до Закону України «Про страхування».

Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств та кількість підприємств новаторів наведено у таблицях 1 та 2.

Таблиця 1
Кількість промислових підприємств за джерелами фінансування інновацій [6]

Показники	2010		2013		2014	
	Усього	%	Усього	%	Усього	%
Кількість підприємств, що мали витрати на інноваційну діяльність	1088	74,4	1337	78,0	1206	75,0
у т.ч. за рахунок коштів						
власних	1043	71,3	1288	75,1	1173	72,9
державного бюджету	23	1,6	10	0,6	9	0,6
місцевих бюджетів	17	1,2	24	1,4	12	0,7
позабюджетних фондів	2	0,1	1	0,1	3	0,2
вітчизняних інвесторів	12	0,8	12	0,7	6	0,4
іноземних інвесторів	11	0,8	12	0,7	11	0,7
кредитів	36	2,5	55	3,2	39	2,4
інших джерел	8	0,5	11	0,6	6	0,4

Основним джерелом фінансування інноваційних витрат у 2014 р. залишаються власні кошти підприємств – 6540,3 млн грн (або 85,0% загального обсягу витрат на інновації), порівнюючи з 2010 р. показник збільшився на 36%. Кошти державного бюджету отримали 9 підприємств, місцевих бюджетів – 12, загальний обсяг яких становив 349,8 млн грн, що утричі більше, ніж у базовому 2010 р.; кошти вітчизняних інвесторів отримали 6 підприємств, іноземних – 11, загалом їхній обсяг становив 146,9 млн грн (1,9%); кредитами скористалися 39 підприємств, обсяг яких становив 561,1 млн грн (7,3%) [6, с. 10-25].

Таким чином, у державному фінансуванні інновацій промисловості України простежуються такі тенденції:

– скорочення питомої ваги підприємств, які фінансуються за рахунок державного та місцевих бюджетів, з 2,8% до 1,3%;

– збільшення питомої ваги державних коштів, виділених для фінансування, з 1,2% до 4,6%.

Таблиця 2

Розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності за джерелами

Показники	2010		2013		2014	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Усього	8045495,2	100	9562626,0	100	7695892,3	100
у т.ч. за рахунок коштів						
власних	4775235,7	59,3	6973435,8	72,0	6540272,0	85,0
державного бюджету	87001,0	1,1	24659,6	0,3	344063,7	4,5
місцевих бюджетів	5663,7	0,1	157665,0	1,6	5729,0	0,1
позабюджетних фондів	929,0	-	2171,0	-	32855,2	0,1
вітчизняних інвесторів	31018,7	0,4	123749,0	-	32855,2	0,4
іноземних інвесторів	2411395,6	30,0	1253193,0	13,1	138688,0	1,8
кредитів	626107,6	7,8	630197,8	6,6	561149,6	7,3
інших джерел	108143,9	1,3	397554,8	4,	64937,7	0,8

Розвиток інноваційної діяльності – один із основних шляхів виходу економіки України з кризової ситуації та отримання високого рівня прибутку. При цьому важливо враховувати світовий досвід промислово розвинених країн в організації інноваційної діяльності, які за десятиліття інтенсивного розвитку створили ефективну систему управління інноваційним процесом у країні.

До особливостей реалізації науково-технічної та інноваційної політики в різних країнах належать різні частки витрат на дослідження і розробки у валовому національному продукті. За обсягом фінансування наукових розробок у коло країн лідерів світу входять Японія, Німеччина, США. До другої групи – країн високої технології належать Великобританія, Франція, Італія, низка інших європейських країн і Тайвань.

Детальніше розглянемо фінансові механізми державної підтримки інноваційної діяльності країн-лідерів.

Фінансовий механізм підтримки інноваційної діяльності США

Джерела фінансового забезпечення: 35% – з федерального бюджету; 60% – за рахунок власних коштів компаній; 5% – з коштів урядів штатів та органів місцевого самоврядування.

Фінансові інструменти та важелі: вилучення до 20% витрат на НДДКР, пов'язаних з основною виробничою і торговою діяльністю, із суми доходу, який оподатковується; пільговий режим амортизаційних відрахувань (строк служби обладнання до 3-х років, а для інших фондів – до 5 років); зменшення податку на прибуток у розмірі від 6 до 10% загальної вартості інвестицій в устаткування; надання субсидій венчурному бізнесу на розширення зовнішньоекономічної діяльності (до 100 тис. доларів на 8 років), на різні види управлінської допомоги (до 1 млн доларів на 25 років); обов'язкове виділення не менше ніж 1,25% бюджетних коштів федеральними відомствами на фінансування венчурного бізнесу; обов'язкове залучення венчурних фірм до виконання крупних інноваційних проектів, вартість яких більш ніж 100 тис. дол.

Фінансовий механізм підтримки інноваційної діяльності Японії

Джерела фінансового забезпечення: частка приватних інвестицій в інновації складає 80%. Інші 20% фінансує уряд Японії.

Фінансові інструменти та важелі: пільговий податок на прибуток венчурних фірм (звичайний податок 42%, а у венчурних фірм 30%); податкова знижка на приватні інвестиції в НДДКР (20%); гарантоване повернення коштів, які були вкладені у венчурний бізнес, урядовими організаціями (до 80% обсягу коштів);

кредитування під 5-6% річних венчурні фонди; отримання до 2млн.ієн субсидій з державних фондів.

Фінансовий механізм підтримки інноваційної діяльності Німеччини

Джерела фінансового забезпечення: 60% – за рахунок бюджетних коштів, 40% – за рахунок самофінансування.

Фінансові інструменти та важелі: дотації на підвищення кваліфікації науково-дослідного персоналу (не більше ніж 5 співробітників від кожної фірми), а саме: на стажування у вузах, наукових інститутах, інших державних чи приватних науково-дослідних організаціях; дотації малим підприємствам на інвестування у НДДКР під час придбання патентів і рухомого майна, а також на час вкладень у нерухоме майно, що використовується для НДДКР (20% вартості придбаного чи утвореного майна в межах його вартості до 500 тис. марок); система страхування кредитів (гарантує приватним банкам повернення 80% вартості позик на 15-23 роки) [4, с. 201; 5, с. 105; 7, с. 125].

Висновки. Досвід розвинених країн засвідчує важливість, складність і суперечливість використання фінансового механізму підтримки інноваційного розвитку промислових підприємств.

Варто зазначити, що застосування в Україні досвіду економічно розвинених країн не допускає простого його перенесення, воно має враховувати специфіку країни, наявність підприємств-«піонерів», здатних до інновацій, розвиненість інноваційної інфраструктури, наявність резервів фінансування та субсидування у держави.

На наш погляд, основні інструменти та важелі фінансового механізму державної підтримки інноваційної діяльності повинні бути такі: формування фонду підтримки інноваційних ідей та проектів в кожній галузі національної економіки, обсягом фінансування 0,01% від ВВП (156,4 млн грн); фінансування розвитку інноваційної інфраструктури (бізнес-інкубаторів, технопарків, технополісів, спільних підприємств, консорціумів). Зменшення ставки податку на прибуток на 10% протягом фінансового становлення (3-5 років); вилучення витрат на НДДКР, пов'язаних з основною виробничою і торговою діяльністю, із суми доходу, який оподатковується (до 20%); розробка системи страхування кредитів (гарантує приватним банкам повернення 80% вартості позик на 15-23 роки); державна фінансова підтримка інновацій малого та середнього бізнесу (дотація до 50% суми витрат на проведення робіт за замовленнями малих і середніх підприємств); гнучка амортизаційна політика на промислових підприємствах (термін служби обладнання – до 3-х років, а для інших фондів – до 5 років); пільгові кредити на

новації у сфері нематеріальних активів (50% суми кредиту видається протягом реалізації програми модернізації і до 30% – на її завершальній стадії).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Александрова М. Гроші. Фінанси. Кредит [Текст]: навч. посібник / М. Александрова, С. Маслова; За ред. Г. Кірейцева. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2002. – 335 с.
2. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Державні фінанси [Текст]: навчальний посібник / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик. – 2-ге вид. – К.: Атіка, 2004. – 368 с.
3. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р., № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
4. Касьяненко В.О. Зарубіжний досвід управління інноваційним потенціалом економіки та можливості його використання в Україні [Текст] / В.О. Касьяненко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4, Т. II. – С. 200-204.
5. Михайловська О. Світовий досвід державної підтримки інноваційних процесів / О. Михайловська // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 11 (53). – С. 101-110.
6. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Статистичний збірник / Державна служба статистики. – Київ, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку: монографія / С.В. Онишко. – Ірпінь: НАДПСУ, 2004. – 434 с.
8. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія) [Текст]: навч. посібник / В.М. Опарін. – К.: КНЕУ, 1999. – 240 с.

УДК 338.58

Шапурова О.О.

*кандидат економічних наук, директор
Мелітопольського промислово-економічного коледжу*

ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ТА ОЦІНКА

У статті розкрито сутність і класифікацію трансакційних витрат. У роботі розглянуто підходи до кількісної оцінки трансакційних витрат. Визначено вартість трансакційних витрат відповідно до галузей-аналогів.

Ключові слова: трансакційні витрати, право на власність, пошук партнерів, контракти, ціни, попит.

Шапурова Е.А. ТРАНСАКЦИОННЫЕ ИЗДЕРЖКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ И ОЦЕНКА

В статье раскрыты сущность и классификация трансакционных издержек. В работе рассмотрены подходы к количественной оценке трансакционных издержек. Определена стоимость трансакционных издержек в соответствии с отраслями-аналогами.

Ключевые слова: трансакционные издержки, право на собственность, поиск партнеров, контракты, цены, спрос.

Shapurova O.O. TRANSACTION COSTS: THEORETICAL ASPECTS AND EVALUATION

The article reveals the essence and classification of transaction costs. The paper considers approaches to measuring transaction costs. Determined the cost of transaction costs in accordance with branches – analogues.

Keywords: transaction costs, property rights, partner search, contracts, prices, demand.

Постановка проблеми. З розвитком економіки та сучасного підприємництва все більше уваги приділяється пошуку партнерів по бізнесу, отриманню інформації про них, проведенням переговорів, юридичному оформленню угод та контролем за їх виконання. Вищезгадані функції породжують значні господарські витрати фірми, що не повинно залишатися без уваги управлінців. У західній науці, починаючи з 50-х років ХХ століття, акцентують увагу на необхідності врахування цих витрат і вважають їх найбільш важливими в діяльності фірми.

Аналіз методологічних підходів до відображення трансакційних витрат в чинній економічній системі дає змогу дійти висновку: проблема визнання трансакційних витрат залишається дискусійною та нерозв'язаною через відсутність однозначного тлумачення сутності трансакційних витрат, чітких ознак класифікації та ґрунтовних методологічних підходів оцінки їхнього рівня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що емпіричні дослідження трансакційних витрат як на мікроекономічному, так і макроекономічному рівнях через низку складнощів теоретико-прикладного характеру мали лише частковий успіх. Перша спроба кількісного та якісного визначення трансакційних витрат у національній економіці була зроблена у відомій праці Дж. Уолліса та Д. Норта, яка наразі залишається

єдиним фундаментальним дослідженням такого характеру [6, с. 69].

Серед українських учених, які спробували адаптувати методіку та ідею американських вчених до оцінювання трансакційного сектору України, варто відзначити С.І. Архієреєва [2], І.С. Коропецького [4], Ж.В. Поплавську [7], М.В. Вергуненка [3]. Важливим внеском цих учених, незважаючи на розбіжності в дослідженнях, є спроба кількісно оцінити трансакційний сектор України на основі наявної статистичної інформації.

Для систематизації досліджень учених та формування теоретичного та методологічного аспекту трансакційних витрат нами поставлені наступні завдання:

- розкриття сутності трансакційних витрат та систематизація їх класифікацій;
- дослідження основних підходів до кількісної оцінки трансакційних витрат;
- визначення відповідно до кардиналістського підходу вартості трансакційних витрат виходячи з аналогічних галузей (трансакційних галузей).

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідея виникнення і впровадження в економічну науку поняття «трансакційні витрати» походить від потреби суб'єктів, що приймають економічні рішення, володіти інформацією про те, яка частина понесених витрат на ведення господарської діяльності забезпечує приріст вкладеного капіталу (це основна вироб-